

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 3. De Pactis Societati adjici folitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

inducant, evertunt tamen substantiam Societatis, & conventionem illam ad aliud contractuum genus transferunt. Salva autem Societatis substantia, *lex contractus servabitur*, (a) modò pactum honesti, justique limites non transgrediatur. Ut hæc doctrina bene percipiatur, juvat nonnulla pacta, Societati adjici solita, recensere.

(a) *L. 24. in fin. ff. depositi.*

§. 104.

Art. 3.
DE PACTIS
SOCIETATIS
ADJICI
SOLITIS.
*Iniquum
est pactum
Societatis
Leonina.*

Pactum, vi cuius unus sociorum sit tantummodo particeps damni, non verò particeps lucri, repugnat Societati, quæ præcipuè communis lucri faciendi gratia contrahitur. Si quis autem prudentem rationem habeat totum periculum in se suscipiendi absque ulla spe lucri, actus erit liberalitatis, qualem etiam exhibet fidejussor, nequaquam autem erit Societas, nisi iniqua & per se nulla, quam leges *Leoninam* dicunt. (a) Verba legis admetior: *Aristo refert Cassium respondisse Societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum, alter damnum sentiret: Et hanc societatem leoninam solitum appellare: Et nos consentimus, talem societatem nullam esse, ut alter lucrum sentiret, alter verò nullum lucrum, sed damnum sentiret; iniquissimum enim genus Societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.* Multi Auctores nimis liberaliter abutuntur appellatione Societatis *Leoninae*, ut hoc nomine infament conventiones sibi non probatas. Nos in hæremus verbis & menti legis, & sub nomine *Leoninae* Societatis eam rejicimus, in qua alter *lucrum tantum* sentit, alter nullum lucrum, sed *damnum tantum*. (b) Idem tamen dicendum esset, quando ad eludendam legem concederetur alicui modicissimum lucrum, quod nullam cum damno proportionem haberet. (c)

(a) *L. 29. §. 2. pro socio.* Appellatio hæc desumitur ex Apologo Leonis, Asini & Vulpis. Cùm enim Asinus communem ex venatione prædam æquis partibus divideret, Leo, licet periculum nullum subierit, hanc tamen æqualem divisionem indignatus, Asinum dilaniavit: Vulpes verò ex hac Socii sui calamitate, leges

ges hujus Societatis edocta, ferme totam prædam reliquit Leoni, vix minima parte sibi relicta, unde & laudem à Leone retulit.

(b) Duplici modo iniri posset hæc Societas Leonina: uno modo, ut Societate finita unus damnum, quod computatis omnibus emerfisse constabit, solus ferat: alter verò in casu felicitis negotiationis omne lucrum, quod deductis expensis superest, reportet, juxta explicationem terminorum supra traditam. (§. 94.) Alio modo, & fortè magis ad mentem allegatæ *Legis 29.* Leonina Societas contrahitur, quando commoda omnia, quæ durante Societate obveniunt, unus ad se rapit, omnibus incommodis in alterum rejectis. E. G. in casu posito §. 98. *not. a.* Si lucrum Francofurtense pertineret ad solum Sempronium: damnum Auguſtanum ad solum Cajum.

(c) *Si quis conduxerit nummo uno, conductio nulla est: quia & hoc donationis instar inducit. l. 46. ff. locati.* Idem ex paritate rationis dicitur de Emptione. Unde quando Venditio pro uno nummo probari videtur, *l. 66. ff. de jur. dot.* eodem sensu fortè istud intelligitur, quo apud Romanos in usu fuerant imaginariæ venditiones. *princ. Inst. de testam. ord. & §. 6. Inst. quib. mod. jus patr. potest. solv.*

§. 105.

Societati potest pactum adjici, vi cujus conferens pecuniam, altero conferente operam, extrahat soluta societate pecunias omnes in sortem datas, residuo dein lucro inter socios diviso; nam lucrum, cujus gratia instituitur societas, non intelligitur, nisi sorte deducta, quæ in lucro non est. (§. 94.) Ex adjecto tali pacto intelligitur, non ipsas pecunias esse communicatas, sed solam earum utilitatem & fructum: dominium autem pecuniarum manere apud solum conferentem. (a) Pereunte igitur inutiliter pecunia, perit illa soli domino conferenti: consumpta in emendas merces pecunia, acquirit dominus pecuniæ dominium mercium: deficiente ad finem societatis lucro, recipit ille quidem suas pecunias, aut comparatas ex iis merces; detrimentum tamen habet uterque, dum unus perdit suam industriam, quam

fustum potest esse pactum de retinendo,

quam frustra adhibuit : alter perdit emolumentum , quod ex usu pecuniæ sperare potuisset , si in societatem non contulisset.

(a) Per hoc etiam , societas differt à Mutuo , quòd in Mutuo transferatur plenum dominium pecuniarum in mutuatarium : in societate verò vel plenè retinetur , vel solummodo commune fit dominium pecuniarum alteri socio. Nam *nemo societatem contrahendo, rei suæ dominus esse desinit. l. 13. §. 1. ff. de prescript. verb. nempe in totum, ut addit Glossa, in partem autem desinere potest.*

§. 106.

Vel communicando dominio sortis.

Vicissim potest adjici pactum , vi cujus soluta societate , omne quod superest , non deducta sorte dividatur inter socios , quorum unus pecunias , alter operam contribuerat. Nam tali casu censetur ipsum pecuniæ dominium commune fieri , cum alterius industria fortè adeò sit pretiosa , ut pecuniis in sortem collatis æquivaleat , & sors confletur ex pecunia unius & industria æstimata alterius. Unde sicut industria istius , sic pecunia illius consumpta per negotiationem censetur , remanente communi lucro , quale existimatur , quidquid superest , etiam non detracta sorte. (a) Si autem ratione societatis ultra perditam sortem , damnum focii passi sint , æqualiter ab utroque hoc erit ferendum , nisi aliud inter ipsos convenerit.

(a) Hac ratione conciliantur Doctores , qui variè resolvunt questionem de sorte extrahenda ab eo , qui pecuniam contulit , uti videre est apud FACHINÆUM *Controv. Jur. l. 2. c. 94. 95.*

AZOR *Inst. Moral. p. 3. l. 9. c. 3.*

LEOTARD. *de usur. quest. 31. an. 29.*

GIBALIN. *de usur. lib. 5. c. 2. art. 6.*

Nempe res tota deducitur ad diversum modum contrahendi , cum uterque hic modus possit esse justus & legitimus , nec naturæ societatis repugnet : in dubio tamen præsumitur , esse ita conventum , ut sors salva maneat illi , qui eam contulit. Ita decidit SIXTUS V. Pontifex in *Const. detestabilis. 45. apud Cherubin. tom. 2. ubi vult, ut si finita societate ipsum capitale extat, ei*

ei qui illud in sortem contulerit, restituatur, nisi socio recipienti fuerit communicatum, aut aliter inter ipsos contrahentes, super eo legitime conventum sit.

§. 107.

Potest convenire, ut quis lucri partem ferat, de damno non teneatur. (a) Tale pactum non repugnare substantiæ societatis, aperte decidunt leges: neque nos aliam naturam contractuum Romani Juris fingere possumus, quàm qualem tradunt leges Romanæ. Nempe per tale pactum non totum receditur à communionem, cum partem lucri uterque ferat, cujus potissimum causa societas quæritur. Quòd autem alter à damni periculo immunis præstetur, id ea ratione censetur fieri, ut altero hac conditione in societatem pertracto, societatis scopus, scilicet uberior quæstus, certius & plenius obtineatur. Adjuvari igitur societatem, non destrui, hoc pacto censemus. Nam onus sustinendi æquale damnum, quod ordinariè ratione societatis incumbit, abunde sentiri etiam ab eo, qui damni expers dicitur, re bene perpensa semper deprehendemus, eo ipso quòd inæqualitas per ejusmodi pactum inducta debeat aliunde compensari. Nam id curandum, ne lædatur *Justitia* contractus. Stat autem æquitas hujus pacti vel in liberali remissione sui Juris, vel in singulari utilitate aut necessitate alienæ industriæ, reive alterius collatæ, ut tanta sit opera, reive collata, quanti est periculum damni; & malit quis omne periculum in se suscipere, quàm eadem carere. Consequenter sentit onus communis periculi etiam ille, qui pro amovendo periculo aliquid æquipollens substituit.

(a) *L. 29. §. 1. ff. pro socio. §. 2. Inst. de societ.* ubi optimè advertit Imperator, ejusmodi pactum ita intelligendum esse, ut si in alia re lucrum, in alia damnum illatum sit; compensatione facta, solum quod superest, intelligatur luero esse. (§. 94.)

§. 108.

*Pactum de
lucro, in-
telligitur
etiam de
damno.*

Si inæquales partes lucri per pactum fuerint expressæ, de damno autem nihil dictum sit, partes conventæ etiam ad damnum pertinent, & vicissim. (a) Sicuti enim talis proportio lucri & damni tunc servanda est, quando inæqualitas partium ex ipsa natura Societatis oritur: (§. 98.) ita etiam proportio hæc obtinere debet, quando inæqualitas partium ex pacto provenit.

(a) §. 3. *Inst. de Societ.*

§. 109.

*Societas
est contra-
ctus, per
quem pe-
cunia col-
locatur ad
lucrum.*

Ad præsens institutum ista sufficiant, ex quibus deducitur, Societatem annumerari illis Contractibus, de quibus SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. in literis suis Encyclicis dicit, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ à mutui natura contractus, rectè collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda. (*Diff. I. §. 8.*)

§. 110.

*Præter-
mittitur
Societas
officiorum:*

Nolumus autem ad singulares Societatum species descendere, qualis est *Societas Officiorum*, vi cujus in locis illis, ubi officia sunt vendibilia, plures conferunt pecunias ad emendum ejusmodi officium, cujus dein fructus pro rata collatæ pecuniæ à singulis percipiuntur: vel Officialis, qui jam emit officium, alium quendam, à quo pecuniam ad alios usus accipit, adsciscit in socium, & communionem fructuum atque emolumentorum officii. Hæc Societas fere in tota Italia, & præsertim in officiis Curia Romanæ viget, singularibusque Pontificum Constitutionibus ordinatur, ut meritò recenseri possit inter Contractus veteribus incognitos, per quos pecunia collocatur ad lucrum.

Videri potest AZOR *Inst. Moral. p. 3. l. 9. c. 8. seqq.* SCACCIA *de Commerc. §. 1. q. 1. à n. 260.* FILLIUCIUS *Tom. 2. tr. 38. de Contract. c. 6. Card.*

Card. de LUGO *De F. & F. disp. 30. sect. 5.* BONACINA
Tom. 2. de Contract. disp. 3. q. 6. p. 6. NICOLIUS *Lucubrat. utr.*
Fur. lib. 3. tit. 26. à n. 10. Card. de LUCA *tom. 3. tr. 4. part. 4.*
de Societate officii. ubi discurs. 12. traditur compendium materiae
 de Societate officiorum.

Fulissimè FRANCISC. CASTRACANIUS *tract. de Societatibus,*
qua fiunt super officiis Romana Ecclesia. Ubi in *prafat. n. 5.* notat,
 Juris-Consultos priorum temporum de istis Societatibus nil pe-
 nitus statuisse, quia tempore, quo leges condita fuerunt, penitus
 incognita erant, & leges situata sub titulo ff. & C. pro Soc. qua
 de Societatibus loquuntur, nihil commune fere habeant cum his
 Societatibus.

§. III.

Multo magis abstinemus ab examinanda Societate ani- *Ac contra-*
 malium, quam vocant contractum *Socida*, quo pecudum *ctus Soci-*
 usus pro viliori mercede annua, aut certa fructuum parte *da.*
 alicui conceditur ea lege, ut si quæ illarum pereant, acci-
 piens vel alias in earum locum substituat, vel æstimationem
 præstet. Contractus enim iste, qui potius accedit ad Lo-
 cationem, neque lucrum immediatè ex pecuniis præstat, ad
 præsentem Dissertationem non videtur pertinere. Valde
 tamen frequens est in Germania, ubi ejusmodi pecudes vo-
 cantur *ferrea*.

Videatur CONRAD. A SUMMENHART *de Contract. quest. 88. seqq.*
 GIBALINUS *de Usuris. lib. 5. c. 2. art. 6. Consectar. 4. & 5.*
 M"LLERUS *ad Struvium in Pandect. Exercit. 24. Thes. 14. lit. G.*
 FRANC. GENETTUS *Theol. Moral. tom. 1. tract. 4. cap. 13.*
 CHRISTIAN. WOLFIUS *de Fur. Nat. p. 4. à §. 1303.*